

IN MEMORIAM

Prof. dr. ing. Katarina Štampar

(Virje, 3. VI. 1920 - Zagreb, 13. III. 1994.)

U nazočnosti rodbine i velikog broja štovatelja na zagrebačkom groblju Mirogoj pokopana je Prof. dr. Katarina Štampar, veliki znanstvenik, priznati stručnjak i istaknuti profesor voćarstva.

Prof. dr. Katarina Štampar rođena je u Virju u ravnoj Podravini odakle je iz djetinjstva ponijela ljubav i oduševljenje za prirodu.

Po završetku osnovnog i gimnazijskog obrazovanja u Zagrebu upisala se na Poljoprivredno-Šumarski fakultet, gdje je na poljoprivrednom odjelu diplomirala u redovnom roku 1943. godine.

Za vrijeme studija zavolila je voćarstvo i vinogradarstvo, pa je kao odličan student postavljena za demonstratora na tim predmetima. Odmah poslije diplome izabrana je za asistenta pripravnika u Zavodu za voćarstvo i vinogradarstvo.

Od izbora u zvanje predavača 1953. godine prof. Štampar predaje Voćarstvo. Doktorirala je 1956. godine na temi: "Period i dinamika cvatnje jabuka". Nakon habilitacije izabrana je 1958. godine za docenta, a zatim sljede unapređenja u zvanje izvanrednog profesora 1961. godine i redovitog profesora 1966. godine.

U teškim ratnim i poratnim godinama uz Prof. dr. N. Šermana bila je jedini asistent, pa je vodila vježbe iz voćarstva, vinogradarstva, vinarstva i prerade voća za veliki broj studenata od 500 do 600.

Unatoč tako velikom opterećenju u nastavi, koju je kreirala i usavršavala, uz prof. dr. N. Šermana, puno je rada uložila na izgradnju i daljnje formiranje Fakultetskog pokusnog i nastavnog objekta Jazbina (osnovanog 1939. god.), gdje je utemeljila koleksijske i prve pokusne voćnjake i vinograde u Hrvatskoj i to po najnovijim znanstvenim metodama. Teško je danas spoznati otkuda je crpila toliku energiju.

U tim prvim pokusnim voćnjacima i vinogradima sustavno su počela znanstvena istraživanja bioloških i gospodarskih osobina vrsta, sorti i podloga voćaka i vinove loze. Sve je to rezultiralo većim brojem znanstvenih članaka i gotovo svih magistarskih radova i doktorata znanstvenog i nastavnog osoblja iz voćarstva, vinogradarstva i vinarstva sve do nedavno na našem Fakultetu.

Prof. Štampar kao vrlo sposobna, prva je doktorirala iz voćarstva u Hrvatskoj 1956. godine.

Predana radu, temeljita u znanstvenom pristupu, vrlo studiozna i odlučna u provjeri ispravnosti teze i primjenjene varijaciono-statističke obrade, s izvanrednim poznavanjem svjetske literature, postavila je temelje znanstvenom radu u voćarstvu, pa je smatramo nestorom hrvatske voćarske znanosti.

Nošena velikom ljubavlju za voćke i istraživačkom znatiželjom prof. dr. K. Štampar razvila je vrlo veliku znanstvenu djelatnost i obuhvatila širok dijapazon aktualnih znanstvenih problema.

Teško je i nemoguće ukratko obuhvatiti tako opsežan znanstveni opus.

Već od početka rada bila su jasno istaknuta dva glavna područja njene znanstvene usmjerenosti i to fiziologija voćaka i kvaliteta voća.

Prvi znanstveni rad odnosi se na fiziologiju rizogeneze ključića vinove loze uz primjenu regulatora rasta, a u drugom naslova "Odnos šećera i refraktometrijske vrijednosti kod voća" otkriva nove spoznaje do kojih su američki istraživači došli 20 godina kasnije.

Glavnina znanstvenih aktivnosti prof. Štampar odnosi se na fiziologiju cvatnje i oplodnje, fiziologiju rasta ploda i mladica, utjecaj reza na vegetaciju i prirod, kemijski sastav i kvalitetu plodova, život ploda od oplodnje, a posebice dinamiku dozrijevanja u skladištu i hladnjači.

Veliku pozornost poklanjala je fiziološkoj ravnoteži između vegetativne i generativne aktivnosti, korelativnih odnosa između rasta i razvitka organa i varijabilitetu između stabala u pokusnim voćnjacima. U zadnjoj fazi obrađivala je problematiku selekcije Maraske, s naglaskom na habitus rasta, autofertilitet i kvalitetu ploda. Prof. Štampar istaknuti je znanstveni radnik na području voćarstva u našoj zemlji, a njezini radovi zapaženi su i prikazani u stranim znanstvenim časopisima. Sama je bila član Comission for Communication and information of International Society for Horticultural Science. Kao stipendista Akademskog savjeta provela je specijalizaciju na institutima u Francuskoj, od kuda je donijela puno novih sorata krušaka i jabuka da obogati kolekcijske nasade u Jazbini.

Uspješno je povezivala znanstveni, nastavni i stručni rad. Počam od podizanja naših prvih plantaža, Prof. dr. K. Štampar bila je uključena u usko povezivanje znanosti i prakse, bilo kao znanstveni savjetnik, autor ili recenzent projekata za podizanje i asanaciju plantaža. Posebice treba naglasiti njezin angažman u rješavanju problema pri podizanju prvih velikih plantaža voćaka u Ravnim kotarima na PD "Agrozadar". To je bio veliki izazov za Prof. Štampar jer u tome području voćarstvo nije imalo veću tradiciju.

Prof. dr. K. Štampar napisala je vrlo velik broj znanstvenih članaka, studija i popularnih članaka. Neumitna ju je bolest onemogućila da dovrši svoje veliko djelo "Metodika znanstvenih istraživanja u voćarstvu".

Od samog početka kao asistent odlikovala se pedagoškim sposobnostima, dobrom dikcijom i decentnošću u definiranju pojmova. Sustavnim i preglednim

izlaganjem građe osvajala je i držala auditorij u pozornosti. Njena je dvorana bila uvijek puna slušača.

Pedagoška sposobnost, znanstveno i stručno iskustvo dolaze do izražaja i u prvomu napisanom udžbeniku iz Općeg voćarstva na posve znanstvenim osnovama. Udžbenik je pisan sistematski, konciznim i jasnim stilom i sadrži mnogo originalnih podataka iz vlastitog znanstvenog rada u našim pomoeколоškim uvjetima. Pisan je na vrelima svjetske znanstvene literature i najnovijih dostignuća u voćarskoj znanosti i struci. Posebice treba istaći da je u njemu Prof. Štampar udarila temelje hrvatskoj znanstvenoj i stručnoj voćarskoj terminologiji.

Kao nastavnik, osnivač i pročelnik Voćarsko-vinogradarsko-vrtlarskog odsjeka kroz dugi niz godina, pokazala je sposobnost dobrog organizatora nastave i svojim radom osjetno pridonijela njenom unapređenju. Ne smijemo propustiti činjenicu da je Prof. Štampar veliko značenje pridavala praktičnoj nastavi u voćnjacima.

Prof. Štampar utemeljila je postdiplomski studij za znanstveno usavršavanje iz voćarstva koji je uspješno vodila i brinula da polaznici što bolje svladaju znanstveni rad u voćarstvu. Treba istaći da se svesrdno zalagala i uspjela da sve izvede i da svi završe studij.

Svojim znanjem i nadasve susretljivošću puno je pridonijela razvitku novih znanstvenih kadrova i afirmaciji naše dosta mlade voćarske znanosti. Naročito treba istaknuti pomoć koju je ukazivala stručnjacima, u danas drugim državama, u metodici postavljanja pokusa, te obradi i interpretaciji dobivenih rezultata.

Kao mentor u radu s magistrantima i doktorantima Prof. Štampar je bila odgovorna i spremna u svako doba priteći i pomoći. Svoj je posao i svoje radove odlagala, a mladima pomagala. Znala je ugodno iznenaditi baš kao što kaže Bodler "Nema slađeg veselja nego što je iznenaditi nekoga, pruživši mu više nego što on očekuje". Takva je bila naša profesorica.

Samozatajna, predana i uporna u istraživačkom radu, humana, uvijek spremna drugom pomoći. Radovala se uspjehu svojih suradnika. Bila je veliki čovjek. Doista se rijetko susreću takvi ljudi u životu.

Ali ne smijemo zaboraviti i to da je Prof. Štampar bila vrlo stroga i kritična u borbi za znanstvenu istinu. Slijediti znanstvene kriterije Prof. dr. K. Štampar nije bilo lagano, ali je spontano obvezivalo, pa je uz ustrajnost i dosljednost rezultirao pravi uspjeh.

Uz redovne nastavničke dužnosti dr. Štampar intenzivno je sudjelovala pune 34 godine u radu na razvoju Fakulteta. Svojom aktivnošću u brojnim odborima i komisijama sagledavala je probleme, a ozbiljnim i umješnim rješenjima povjerenih joj zadataka spadala je među najistaknutije članove Fakultetskog vijeća sve do preranog odlaska u mirovinu, u koju se povukla zbog lošeg zdravstvenog stanja.

Bila je vrlo cijenjena zbog promišljenih i konstruktivnih prijedloga glede

unapređenja nastave.

U razdoblju od 1967. godine pa neposredno do odlaska u mirovinu bila je predstojnik Zavoda za voćarstvo, vinogradarstvo i vinarstvo.

Za svoj rad Prof. Štampar je u povodu 60. obljetnice Fakulteta 1979. godine odlikovana Ordenom rada sa zlatnim vijencem.

Svojim plodnim i neumornim radom svih nas je zadužila, a posebice bliže suradnike, pa bi s pravom mogli reći da smo joj svi ostali ponešto dužni.

Bila je rođena da daje, pomaže, uči i odgaja druge, a sama u životu nije imala dovoljno sreće, jer ju je rano shrvala bolest.

Uspomenu na dragu profesoricu, istaknutu znanstvenicu, stručnjaka i plemenitu osobu zadržat ćemo u trajnom sjećanju.

Neka je hvala i slava prof. dr. Katarini Štampar!

Prof. dr. Ivo Miljković